

Rödlistade svampar knutna till död ved vid Effaråsen syd

En undersökning av svampfloran på tallved i
gammal tallskog

Sebastian Kirppu
Länsstyrelsen i Dalarna
September 2012

Innehållsförteckning

Inledning	2
Metodik	2
Beskrivning av skogen	3
Försökssområdet Effaråsen syd	4
Resultat	5
Fynd av svampar knutna till tallved, karta	6
Intressanta fynd	7
Fynd av mossor och lavar, karta	8
Avslutning	9
Total artlista svampar knutna till tallved	10-12

*Bilden på framsidan: Tallnaturskog i Effaråsen med död ved i olika nedbrytningsstadier.
Foto: Sebastian Kirppu*

Alla bilder i rapporten är från försökssområdet Effaråsen syd.

Inledning

Vid Effaråsen har Skogsstyrelsen och Skogsforsk tillsammans med markägaren Bergvik skog AB samt Stora Enso AB startat ett forskningsförsök för att utröna hur mycket hänsyn som den biologiska mångfalden i gammal tallskog kräver för att arter knutna till denna miljö ska överleva en avverkning. Frågeställningen inom forskningsprojektet är om man kan och hur man i så fall ska bedriva skogsbruk i sådana skogsmiljöer.

Skogsforsk kontaktade Länsstyrelsen i Dalarna med en förfrågan om naturvårdsenheten ville ta del av forskningsförsöket och även göra en insats i projektet. Länsstyrelsen tog på sig att inventera svampfloran knuten till tallved inom forskningsområdet.

Det brådskade med fältinventering i området kallat Effaråsen syd där avverkningar av försöksområdet planerades ske under november månad 2012.

Här nedan följer en sammanställning av Länsstyrelsens inventering.

Metodik

Inventeringen har utförts genom att korsa hela området på ett sätt att så gott som hela skogsmarksarealen kunnat överblickas. Under tiden har signalarter och rödlistade svamparter knutna till tallved eftersökts. Artletandet bygger på praktiska erfarenheter om arternas utseende och ekologi, det vill säga kunskapen om hur svamparna växer och vilka substrat som är intressanta för arter knutna till framför allt död ved. Inventeringen är genomförd för att få en uppfattning om hur svampfloran knuten till tallved ser ut i skogen innan avverkningsåtgärder utförs i skogen. Målet har varit att undersöka all biologiskt intressant död ved som finns och som varit möjlig att undersöka. Detta innebär samtidigt att död ved som bedömts ointressant inte undersökts. Färsk död ved som i dagsläget är ointressant kan bli biologisk värdefull på sikt.

Vid flera tillfällen har lågor (liggande döda träd) varit så stora att dessa inte kunnat rubbas för att se om det finns vedsvampar på dem och då har mossor eller lavar som indikerar höga naturvärden eftersökts med en kort okulär besiktning av substratet. Vid andra tillfällen har lågor av detta slag bara passerats, eftersom det tar tid att leta mossor och lavar och eftersök av dessa inte ingår i undersökningen. Ibland har mossor eller lavar upptäckts i letandet efter vedsvampar och då blivit registrerade men har inte inventerats systematiskt såsom svamparna knutna till tallved.

3 fältdagar har använts för att utförligt inventera Effaråsen syd (ca 60 hektar stort) och ett stort antal kilometer har tillryggalagts i tallskogarna som ska behandlas. Inventeringen har gjorts innanför de av skogsstyrelsen uthängda snitslar som avgränsar avdelningarna trots att vissa artfynd tillsynes ligger strax utanför avdelningarna på kartorna. Arbetsinsatsen per ytenhet har varit beroende på mängden död ved som funnits i avdelningen. Mycket död ved i avdelningen har tagit mer tid i anspråk. NO-områdena som är granskogar är inte besökta nämnvärt. Inte heller det stora granskogsområdet i norr (övrigt gran + annat) som enligt Skogsforsk skulle utebli från försöksverksamheten.

Beskrivning av skogen

Effaråsens tallnurskog har uppkommit efter skogsbrand under andra halvan av 1800-talet. Innan dess har dimensionsavverkningar gjorts. Efter den senaste branden har mest troligt brandskadade tallar och torrträd huggits ut. Dessa skogar har sedan blivit påverkade av gallring och gödsling under de senaste årtiondena. Trädbeståndet ser vid en första anblick relativt trivialt ut. Men vid en närmare undersökning visar det sig att skogen är olikåldrig med överståndartallar spridda i området och en stamdiameterspridning som antyder nurskogs-karaktär. Framförallt slås man av den stora mängden död ved i alla nedbrytningsstadier och åldrar. Det finns torrträd i stor mängd och en del torrfuror och högstubbar av äldre modell. De färskas självgallrade lågor av tall är i första hand uppkomna under de senaste 30 åren och förmultnar relativt fort då vedkvaliteten inte har gammeltallens unika tjärnvirke, s.k. "törved". Dessa självgallrade lågor är ändå intressanta för en del sällsynta vedsvampar, t ex gulporing (NT), gullgröppa (S), laxticka (VU) m fl. Dock finns törskatetallar både liggande och stående som delvis kan kompensera för bortfallet av "törved" från det historiska skogsbruket. I främst den sydvästra halvan av Effaråsen syd finns ett stort antal mossbeklädda gamla tallågor av tjärnvirkeskvalitet. Mycket av den gamla tallveden är lumpade lågor och toppar men även naturligt nedfallna lågor finns spridda i skogen. Dessa lågor har en annan vedsvampsflora knuten till sig där hotade arter som gräddporing (VU), fläckporing (VU) och än mer sällsynta arter som urskogsporing (EN) och kritporing (CR) kan tänkas dyka upp.

Fläckporing (VU) på mossig tallåga vid Effaråsen syd

Försöksområdet Effaråsen syd

Vid Effaråsens skogar ska den gamla tallskogen avverkas på olika sätt i olika avdelningar. På kartan nedan finns alla de olika avdelningarna utpekade och vilken mängd virke som ska sparas vid avverkningstillfället. Det finns även en del kontrollytor som ska jämföras med de ytor som ska avverkas. I både norr och söder finns ytor som ska brännas. Naturvård orört (NO) områden är grandominerade skogar. Dessa har inte besökts då tallskogarna är de biotoper som forskningsförsöket avser studera.

Karta över försöksområdet Effaråsen syd

Åtgärdstyp per avdelning respektive andel sparad virkesvolym per avdelning.

Resultat

Inventeringen av vedsvampar i Effaråsen syd gav ett intressant resultat. Ett flertal olika arter av rödlistade vedsvampar påträffades.

Under inventeringen gjordes fynd av talticka *Phellinus pini* (NT), gräddporing *Cinereomyces lenis* (VU), vaddporing *Anomoporia kamtschatica* (NT) gulporing *Junghuhnia luteoalba* (NT), fläckporing *Antrodia albobrunnea* (VU), gränsticka *Phellinus nigrolimitatus* (NT), nordtagging *Odonticum romellii* (NT), lateritticka *Oligoporus lateritius* (VU), spadskinn *Stereopsis vitellina* (VU), smalfootad taggsvamp *Hydnellum gracilipes* (EN) och urskogsporing/urskogsticka *Antrodia infirma/primaeva* (EN).

Även flera fyndplatser för signalarterna vedticka *Phellinus viticola* och gullgröppa *Pseudomerulius aureus* gjordes.

Kollekt togs av fynden av urskogsporing/urskogsticka men båda var små fruktkroppar. Dan Broström, svampexpert i Mora, har bistått med mikroskopisk artbestämningen av fynden. Exakt arttillhörighet kunde inte avgöras eftersom båda fruktkropparna var unga och arterna är taxonomiskt mycket närstående.

Totalt gjordes totalt 116 fynd av de 13 nämnda arterna. Flest fynd gjordes av gräddporing (37 st). Flest fynd av vedsvampar gjordes i avdelningen där 3% ska lämnas till hänsyn. Där hittades 44 fynd av naturvårdsintressanta svampar knutna till tallved. Minst antal artfynd gjordes i avdelningarna 30% hänsyn, 50% hänsyn och kontroll öst, vardera 2 fynd. Fynden avspeglar också mängden biologiskt intressant död ved i de olika avdelningarna.

Tabell över fynd av rödlistade vedsvampar

Art	hot.kat.	3%	10%	30%	50%	NS	Bränn	Brä.50	KontV	KontÖ
Fläckporing	VU	1		1	1		1	4	2	
Gräddporing	VU	16	1	6	1	1	3	4	4	1
Gulporing	NT	9	5	3		1		1	4	
Nordtagging	NT	8		3			1	4	2	
Gränsticka	NT	4	1	1						1
Smalfootad taggsvamp	EN			1			1			
Spadskinn	VU	1	1	1						
Talticka	NT						1			
Lateritticka	VU								1	
Urskogsticka/poring	EN							1	1	
Vaddporing	NT	1								
Vedticka	signal	4	1	2					2	
Gullgröppa	signal								1	1
Totalt		44	9	18	2	2	7	14	18	2
% andel		38	7,7	16	1,7	1,7	6	12	15,5	1,7

Intressanta fynd

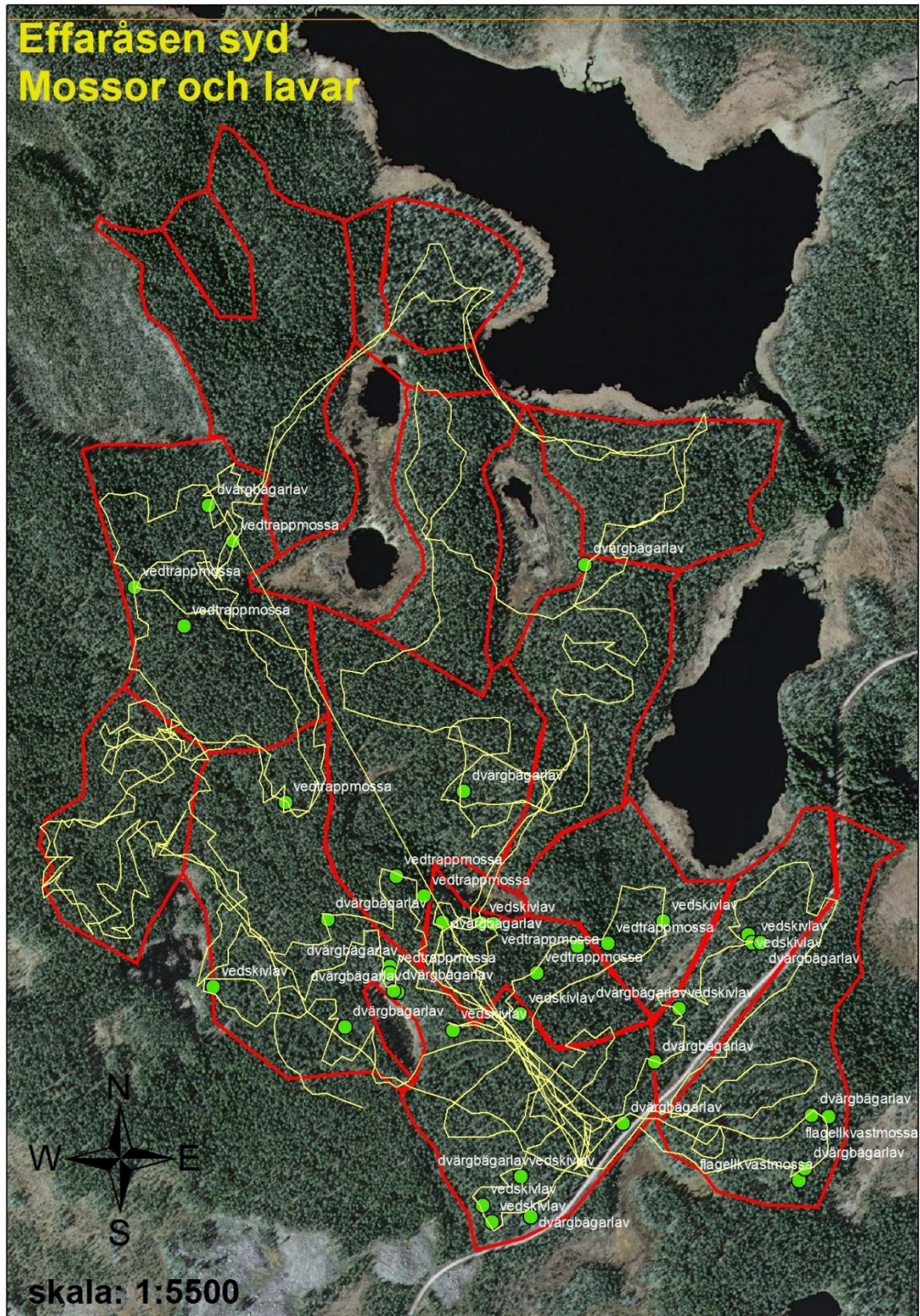
Tre av områdets allra finaste fynd är urskogsporing/ticka (EN), spadskinn (VU) och smalfotad taggsvamp (EN). De två sistnämnda presenteras på bilden här nedan. Båda är mycket sällsynta och knutna till gammal tallved i form av mossiga lågor i gamla tallnatureskogar. Lågorna är allt som oftast riktigt gamla, mer än hundra år gamla som döda liggande träd.

Den rosafärgade med taggar är smalfotad taggsvamp och de små klargula spatlarna är spadskinn.

Fynd av mossor och lavar på tallved i Effaråsen syd

Dessa båda artgrupper har inte inventerats systematiskt utan följt med på traven.

Avslutning

Länsstyrelsen har med denna rapport förmedlat kunskapen om vilka svamparter, knutna till tallved, som finns i de gamla tallskogarna inom forskningsförsöket Effaråsen syd.

Resultatet är uppenbart intressant med tanke på att gamla tallskogar förbisetts i den rikstäckande nyckelbiotopsinventeringen samt relativt nyligen uppmärksammats som artrika och biologiskt värdefulla skogsmiljöer.

Sensommaren 2013 planeras även Effaråsen norr att inventeras på svamparter knutna till tallved. Detta kommer att göras med samma metodik som här i Effaråsen syd. Resultatet av den inventeringen kommer nästa år.

Hur forskningsförsöket i fortsättningen kommer att utföras hoppas länsstyrelsens naturvårdsenhet få ta del av och vi ser fram emot resultaten från hela försöket.

Falun, 2012-11-29

Sebastian Kirppu

Artfynd av svampar knutna till tallved i Effaråsen syd

x_koord	y_koord	hojd	vetenskapligt namn	svenskt namn
6761585	1404773	377	<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761587	1404772	369	<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761605	1404814	364	<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761637	1404804	368	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6761637	1404804		<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761637	1404804		<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761642	1404808	369	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6761642	1404808		<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761652	1404780	362	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6761621	1404754	367	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761653	1404692	371	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6761690	1404683	358	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761687	1404659	357	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761749	1404695	372	<i>Antrodia infirma/primaeva</i>	Urskogsporing/ticka
6761808	1404657	367	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761808	1404657		<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761796	1404601	362	<i>Phellinus pini</i>	tallticka
6761785	1404608	367	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6761764	1404619	364	<i>Hydnellum gracilipes</i>	smalfotad taggsvamp
6761764	1404619		<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761716	1404595	365	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761646	1404536	387	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761637	1404514	377	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761580	1404491	375	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka
6761517	1404416	377	<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761519	1404415	381	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761512	1404405	368	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761512	1404405		<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761570	1404394	380	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761665	1404500	389	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761735	1404545	373	<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging
6761678	1404452	379	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761678	1404452		<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6761758	1404451	369	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761859	1404475	369	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6761810	1404428	382	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761801	1404429	385	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka
6761761	1404379	377	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761673	1404282	381	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761733	1404267	376	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761733	1404267		<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6761744	1404262	384	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761713	1404233	378	<i>Odonticium romellii</i>	nordtagging

6761717	1404232	384	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761714	1404198	360	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6761802	1404059	372	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6761804	1404053	363	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761831	1404189	392	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761856	1404228	388	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761860	1404237	385	<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6761853	1404267	387	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761829	1404271	378	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761817	1404318	369	<i>Anomoporia kamtchatica</i>	vaddporing
6761792	1404353	372	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761822	1404386	388	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761822	1404386		<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6761878	1404408	367	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761889	1404384	375	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761832	1404324	380	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761858	1404322	384	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6761928	1404264	378	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761886	1404286	381	<i>Hydnellum gracilipes</i>	smalfotad taggsvamp
6761886	1404286		<i>Stereopsis vitellina</i>	spadskinn
6761880	1404198	377	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761852	1404129	375	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6761861	1404125	374	<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6761871	1404104	378	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka
6761887	1404072	364	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761897	1404086	376	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761905	1404095	378	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6761905	1404095		<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6761927	1404093	375	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6762190	1403986	385	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762190	1403976	395	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka
6762255	1403977	390	<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6761922	1403949	370	<i>Antrodia infirma/primaeva</i>	urskogsporing/ticka
6761870	1403921	376	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka
6761926	1403856	371	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6761926	1403856		<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6761987	1403856	368	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762002	1403870	375	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762011	1403937	376	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6762060	1403993	403	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762072	1404012	387	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762096	1403949	384	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6762119	1403930	381	<i>Oligoporus lateritius</i>	lateritticka
6762146	1403965	399	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762109	1404088	383	<i>Stereopsis vitellina</i>	spadskinn
6762103	1404113	389	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka

6762049	1404123	383	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762020	1404163	392	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762020	1404164	391	<i>Stereopsis vitellina</i>	spadskinn
6762251	1404074	393	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762290	1403987	391	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762392	1404064	377	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762367	1404577	364	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762544	1404309	364	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762279	1404333	368	<i>Antrodia albobrunnea</i>	fläckporing
6762268	1404347	368	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing
6762187	1404245	382	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762185	1404237	374	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6762143	1404224	377	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762120	1404362	382	<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6761986	1404378	383	<i>Odonticum romellii</i>	nordtagging
6761893	1403957	379	<i>Pseudomerulius aureus</i>	gullgröppa
6761990	1403959	373	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6761972	1403867	375	<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6762064	1403961	387	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762119	1404000	385	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762081	1404022	380	<i>Phellinus viticola</i>	vedticka
6762022	1404155	391	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gränsticka
6762265	1404081	377	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762301	1404075	381	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762363	1404588	366	<i>Pseudomerulius aureus</i>	gullgröppa
6762154	1404507	367	<i>Junghuhnia luteoalba</i>	gulporing
6762056	1404459	377	<i>Cinereomyces lenis</i>	gräddporing